

Kim Su Rasmussen

Blanchots håndskrift

”La critique n’est plus le jugement extérieur qui met l’ouvrage littéraire en valeur et se prononce, après coup, sur sa valeur. Elle est devenue inséparable de son intimité, elle appartient au mouvement par lequel celui-ci vient à lui-même, est sa propre recherche et l’expérience de sa possibilité.” - *Maurice Blanchot*

I efterordet til *L’arrêt de mort* bliver det pålagt læseren at forestille sig den hånd, den usynlige og allerede fraværende hånd, der kort forinden har nedfældet de forudgående sider. Og i fald denne læser - altså den i teksten optrædende læser, som efterordet i det mindste umiddelbart henvender sig til - faktisk fik denne hånd at se, da ville det at læse, hedder det lettere nonchalant, eventuelt blive en seriøs beskæftigelse (Blanchot 1998: 81). Denne uhyrligt krøllede afslutning på *L’arrêt de mort* synes på flere måder at forudgribe og iscenesætte de forskellige og indbyrdes modstridende læsninger, der siden førsteudgivelsen i 1948 har lagt sig som et stadigt voksende lag af betydning omkring denne tekst.

Man kunne fristes til at spørge, hvori det originale eller det interessante i en sådan forudgribelse af senere læsninger ville bestå. I den forbindelse kunne man givetvis pege på en række af langt mere betydningsfulde og ærværdige tekster, der med en lignende gestus har gjort det umuligt at læse disse tekster, uden at man samtidig får en umiskendelig fornemmelse af, at man blot er i færd med at gentage et allerede på forhånd dikteret mønster. På den baggrund kunne man sandsynligvis skitsere omridset af en hel tradition af tekster, der mere eller mindre vellykket har forudgrebet den senere reception og tildelt den en særlig og specifik rolle i gennemførelsen af tekstens projekt.

Om end det på denne vis langt fra er et unikt eller for så vidt originalt træk ved *L’arrêt de mort*, synes tekstens forudgribende iscenesættelse af sin egen kommentar imidlertid stadig at påkalde sig en vis genstridig opmærksomhed. Denne genstridighed er måske først og fremmest knyttet til det forhold, at man tilsyneladende ikke kan læse teksten, uden at den allerede har

forudgrebet ens respons. Jo mere man bestræber sig på at læse og forstå teksten, jo mere sikkert synes man at være indfanget af dens replikskifte. Jo mere man bestræber sig på at tilnærme sig teksten, jo mere sikkert har den allerede fjernet sig fra én. Med andre ord synes læseren uundgåeligt at få tildelt rollen som Akilleus, der forgæves søger at indhente sin skildpadde.

Stillet over for et sådant luskeri kunne man blot lade være med at læse teksten, hvilket i en vis forstand ville være den mest nærliggende, men samtidig opgivende holdning. Imidlertid kunne en sådan betragtning også give anledning til, at man i stedet for at efterstræbe en umiddelbar læsning af teksten - og dermed på forhånd lade sig indfange af dens luskede spil - ville forsøge at gå en lille omvej over de tidligere læsninger af teksten, for på den måde at etablere - eller i det mindste forsøge at etablere - en minimal distance til den foreliggende tekst. Det er en sådan overvejelse, der har givet anledning til bestræbelserne i det følgende, hvor jeg vil søge at analysere den kritiske reception af Maurice Blanchots tekst ved navn *L'arrêt de mort*, for på den måde at forberede en nærmere beskrivelse af, hvorledes tekstens forudgribende iscenesættelse af sin egen læsning blandt andet rejser et spørgsmål om det at erindre.

Allerede inden en sådan bestræbelse er begyndt at tage form, er det imidlertid værd at notere sig den påfaldende omstændighed, at *L'arrêt de mort* er den af Blanchots såkaldte fiktionstekster, der uden sammenligning har nydt den største bevågenhed blandt de litterære kommentatorer. Dette kan naturligvis skyldes flere forhold, for eksempel at der er tale om én af de mere tilgængelige tekster i Blanchots forfatterskab, eller at teksten er så udfordrende og kompliceret, at den påkalder sig læsernes undrende interesse. Men uanset, hvad grunden ville være, kunne man formode, at der i receptionen af *L'arrêt de mort* ville aflejres og reflekteres en række træk fra den generelle reception af Blanchots forfatterskab.¹

L'arrêt de mort blev udgivet af Gallimard i 1948 og er den første af Maurice Blanchots såkaldte fortællinger eller *révits*. Teksten består af to dele, der hver for sig fungerer som mere eller mindre selvstændige enheder, samtidig med at de forbinder sig med hinanden i et sirligt mønster af gentagelser og forskydninger. Herudover var førsteudgivelsen vedhæftet det tidligere omtalte efterord, som imidlertid er blevet udeladt fra og med tekstens genudgivelse i 1971.

Den første del handler om fortællerens forhold til en kvinde ved navn J. Fortællingen foregår i Paris i 1938 og er udformet som fortællerens erindringer om sit forhold til den sygdomsramte J. Fortællingens klimaks finder sted i det øjeblik, hvor J. – der allerede synes død af sin sygdom – vender tilbage fra de døde ved, at fortælleren udtaler hendes fornavn, som vi dog aldrig får oplyst. Senere efterlever fortælleren hendes udtrykkelige ønske og giver hende

en dødelig indsprøjtning. Anden del finder sted under den tyske besættelse af Paris og handler om fortællerens forhold til en kvinde ved navn N. eller Nathalie. Fortælleren hæfter sig blandt andet ved, hvordan hun fremkalder minder om og vage reminiscenser fra hans forhold til J. Et af højdepunkterne i fortællingen er en episode, hvor fortælleren frier til hende, mens de under et bombardement af Paris befinder sig under jorden. Efterordet er på flere måder enigmatiske, kredsende omkring det at slutte, det at forblive og ikke mindst det at læse.

I

En vigtig etape i den kritiske reception af Blanchot blev markeret med udgivelsen af Françoise Collins bog *Maurice Blanchot et la question de l'écriture*. Hendes læsning af Blanchot er blandt andet karakteristisk ved, at hun fremhæver skriftproblematikken som en gennemgribende udfordring af forfattersubjektets status. Dette kommer først og fremmest til udtryk i den berømte forskydning fra "jeg" (*je*) til "han" eller "det" (*il*). Denne forskydning indikerer en spaltning mellem den talende og det talte, mellem forfatteren og værket. Den centrale erfaring i denne spaltning, dette mellemrum, er ifølge Collin knyttet til den orfiske konstellation mellem døden og blikket.

Den orfiske problematik bliver sporet som en gennemgående tematisk konstellation i Blanchots værk. Collin noterer med en ligefrem bemærkning: "Døden befinder sig i hjertet af den blanchotske skrift, og i hjertet, for Blanchot, af enhver skrift." (Collin 1986: 49) Denne generelle betragtning bliver indkredset og specificeret nærmere i forhold til det narrative forløb. "Den 'fortalte' død i Blanchots fortællinger er den andens død." (Collin 1986: 49) I fortællingen om den andens død bliver der aftegnet en usynlig skillelinie, der går mellem den andens død som en tematisk og meningsfuld del af fortællingen, samtidig med at fortællingen indirekte peger på "den andens død" som et fænomen, der unddrager sig fortællingens greb. Denne problematik forbundet med dødens fortælling bliver udfoldet specifikt i forhold til blikket fra J. Det drejer sig om det øjeblik, hvor hun - efter at være kaldt tilbage fra døden - atter åbner øjnene (Blanchot 1948: 36). Dette blik fra J. afslører noget frygteligt, hvorom fortælleren lidt senere noterer, at det var som om, han havde set og overrasket noget, han ikke burde have set. Det frygtelige i dette blik, dets "iskolde grusomhed" (Jabès 1984: 65), er ikke blot forbundet med det at se noget frygteligt, men snarere med fraværet af den der ser. Det er fraværet i dette blik, fraværet af den der ser, som bliver afsløret for fortælleren.

I *L'arrêt de mort* lokaliserer Collin en specifik variation over en gennemgående orfisk konstellation mellem døden og blikket. Om end den særligt og

mest eksplicit kommer til udtryk i essayet ”Orfeus’ blik”, der indtager den centrale plads i *L’espace littéraire*, mener hun at kunne spore denne orfiske konstellation som en gennemgående tankefigur i Blanchots værk. Imidlertid er konstellationen mellem døden og blikket først og fremmest markeret i første del af *L’arrêt de mort*, hvilket omvendt betyder, at Collins læsning ikke interesserer sig for anden del af fortællingen, ligesom markante elementer i første del bliver forbigået i tavshed.

Hos Evelyne Londyn bliver vi præsenteret for en lignende læsning af *L’arrêt de mort*. Hendes læsning begynder ligeledes med en skitsering af, hvilken betydning døds-tematikken spiller i de kritiske essays: ”Blanchots bestræbelser har deres centrum i døden. Spørgsmålet om litteraturens mulighed og dens essens bliver rejst og finder udtryk i disse bestræbelser, nøje forbundet med spørgsmålet om døden.” (Londyn 1976: 15) Endeligheden som eksistentiel problematik bliver således nært forbundet med litteraturen og dens vedvarende spørgen til sin egen mulighed.

Et gennemgående træk ved disse læsninger er, at de først og fremmest er optaget af at analysere begreberne eller de begrebslige konstellationer i de kritiske essays for i en efterfølgende gestus at lokalisere og genfinde disse begreber som tematikker i de litterære værker. Denne bestemmende læsestrategi – til forskel fra en reflekterende læsestrategi - bliver formuleret eksplicit hos Londyn. ”Dødens forskellige ansigter, som vi har fremdraget i Blanchots kritiske værk, lader sig genfinde i hans romaner.” (Londyn 1976: 37) Og lidt senere hedder det: ”det er langt lettere at bevæge sig fra kritikken til romanen end omvendt.” (Londyn 1976: 37-38) Udover den særlige glæde forbundet med en sådan genkendelse er der tale om, at en sådan læsning afskærmer sig fra et møde med den konkrete litterære tekst som potentiel leverandør af et nyt og anderledes erfaringsmateriale. I stedet finder eller genfinder man det, som man allerede i form af en begrebsanalyse havde antaget, inden den litterære analyse overhovedet havde taget sin begyndelse. Imidlertid indikerer en sådan genkendelse måske først og fremmest, at der ikke for alvor stilles spørgsmål ved et vist hierarkisk forhold mellem det begrebslige meningsindhold og den litterære skriftform.

II

Den efterfølgende reception af *L’arrêt de mort* er på flere måder knyttet til det, der er kendt under navnet dekonstruktion. Dette skyldes først og fremmest, at Jacques Derridas bidrag til bogen *Deconstruction and Criticism*, der hurtigt fik status af manifest for den såkaldte Yale-skole, netop var en læsning af Blanchot og i særlig grad af *L’arrêt de mort*. I løbet af Derridas mange omveje til

de altid udskudte og forhalede endepunkter når han blandt andet at pointere vanskelighederne ved at afgrænse den såkaldte tekst. Er teksten som genstand for analyse skarpt afgrænset fra sin kontekst? Hvorledes afmærkes tekstens eksterne såvel som interne grænsedragninger?

I en bemærkelsesværdig læsning af *La folie du jour* har Derrida fremhævet, hvorledes tekstens begyndelse og slutning foldes ind i tekstens midte, hvorved der opstår det tekstuelle fænomen, han kalder en ”dobbelt invagination” (Derrida 1986: 143-144). Tekstens grænser bliver foldet, sammenfoldet og udfoldet på ny i en uendelig mise-en-abîme, hvorved de skarpe grænser mellem tekst og kontekst fortoner sig i en uklar gråzone, hvor skellet mellem indenfor og udenfor synes udvisket eller helt opløst. Denne dobbelte invagination beskrives med andre ord som ”en narrativ struktur under dekonstruktion” (Derrida 1986: 146).

I Derridas læsning af *La folie du jour* er den genremæssige bestemmelse ”fortælling” et eksempel på en sådan struktur under dekonstruktion. I en tidligere udgave var titlen på teksten ”Un récit?”, hvorved fortællingen rejser et spørgsmål om sin egen status (Derrida 1986: 132-134). Imidlertid kunne man tilføje, at fortællingens spørgsmål kan siges at rumme to forskellige dimensioner. På den ene side er der tale om en problematisering af tekstens eget genremæssige tilhørsforhold, hvorved teksten - med en efterhånden velkendt figur - er at finde både inden for og uden for den mere eller mindre fastlagte og lukkede genrebestemmelse (*Un récit?*). På den anden side kunne man høre spørgsmålet som en spørgen til tekstens karakter af sammenhængende og afgrænset enhed, hvorved spørgsmålet som sådan synes at pege udover tekstens enhed som et forhåndenværende og allerede givet faktum (*Un récit?*).

Imidlertid er Derridas læsning yderligere karakteristisk ved en forskydning fra ”fortællingens spørgsmål” til det, han kalder ”fortællingens fordring” (Derrida 1986: 130). Denne vending fra spørgsmål til fordring vil blandt andet kunne forstås som en replik til Françoise Collins bog *Maurice Blanchot et la question de l'écriture*. Fortællingen er ikke blot en tematisk variation over det samme og gennemgående spørgsmål om den dødeliges forhold til skriften og skriftens forhold til døden, men samtidig rejser fortællingen en fordring til læseren, en på sin vis paradoksal og dobbeltbundet fordring, i forhold til hvilken en begrebsorienteret genkendelse af den evigt samme tematik lider skibbrud. I Derridas læsning af *L'arrêt de mort* bliver det således fremhævet, hvorledes den uhelbredeligt syge J. fordrer at få en dødelig indsprøjtning af sin læge: ”Si vous ne me tuez pas, vous êtes un meurtrier.” (Blanchot 1948: 29) I forhold til denne fordring bliver lægen sat i forlegenhed, idet han tilsyneladende ikke kan undgå alternativet: at give hende den efterlyste indsprøjtning eller at blive ”morder”.

Denne fordring, som Derrida – ikke uden en vis ironi - synes at genkende som ”double bind”, bliver kædet sammen med den dobbelte invagination, og sammen udgør de fortællingens såkaldte lov. ”Mellem denne double bind og den dobbelte invagination, som vi beskrev tidligere, er der tale om den samme lovs bevægelse. Nemlig dødsdommens lov [Celle de l’arrêt de mort].” (Derrida 1986: 162) Her bliver der lystigt spillet på de forskellige betydninger af ”l’arrêt de mort”, der både kan forstås som dødsdom og dødens suspension. Denne lovmæssighed er med andre ord det, der gør det umuligt at fastsætte begyndelse og slutning, samtidig med at den dømmer til døden med en uundgæelig gestus.

Derridas originale og stringente læsning af *L’arrêt de mort* er blevet gentaget af Hillis Miller. Imidlertid generaliserer Hillis Miller en række af de centrale motiver, hvorved de mister forbindelsen til deres specifikke tekstuelle forlæg for i stedet at blive hypotaseret til dogmer for en dekonstruktiv litteraturkritik. Med andre ord bliver Derridas reflekterende læsning forandret og reduceret til en læsning af bestemmende karakter. Eksempelvis bliver den samtidige tilstedeværelse af ”umuligheden af at dø og den evige genkomst” (Miller 1990: 208) til et gennemgående motiv i *hele* Blanchots forfatterskab, og med en tilsyneladende uskyldig gestus noterer han: ”Forholdet mellem Blanchots kritik og hans fortællinger er ligesom forholdet mellem den første og den anden historie i *L’arrêt de mort*.” (Miller 1990: 201-202) Imidlertid kunne man spørge, om fortællingen *L’arrêt de mort* er omfattet af denne bestemmelse af det generelle forhold mellem Blanchots kritik og hans fortællinger, eller om *L’arrêt de mort* tværtimod udgør en privilegeret fortælling hinsides distinktionen mellem kritik og fortælling. Denne gestus markerer med andre ord en hypostasering af *L’arrêt de mort* til modeltekst for Blanchots forfatterskab. Sammenligningen af de to forhold - forholdet mellem de to dele af *L’arrêt de mort* og forholdet mellem den kritiske og den narrative del af Blanchots forfatterskab – er ikke en faktisk sammenligning af to med hinanden sammenlignelige størrelser. Der er snarere tale om en installering af et hierarki mellem én bestemt del over en anden del, mellem modeltekst og kopitekst.

Man kunne spørge, hvad forskellen er mellem dette hierarki og det tidligere hierarki mellem begrebsindhold og skrift. Den hierarkiske prioritering af begrebsindholdet over den litterære skrift er tilsyneladende blevet erstattet af en simulakrernes gentagelse af den ikke-oprindelige oprindelse: ”each of the two narratives in *L’arrêt de mort* is unique and calls forth its own commentary. Each is at the same time, in relation to that thing to which both call ‘Come,’ the translation or double of the other. Each is an example of translating or forgetting and obliteration of the so-called original, as each story covers over the other and makes the reader forget it. In the same way, the translation of *L’arrêt de mort* into *Death Sentence* covers over the French ‘original’ with an

English substitute, though neither is original or proper in relation to the 'it.'" (Miller 1990: 207-208) Forskellen mellem Hillis Millers gestus og den tidligere begrebscentrerede genkendelse er ikke blot, at der er tale om forskellige hierarkier, der for så vidt er lige gode - eller lige dårlige om man vil. Ikke nok med, at hierarkiet vender tilbage i form af et hierarki mellem *L'arrêt de mort* som modeltekst og resten af forfatterskabet som kopier af denne model, men samtidig er det geninstallerede hierarki blevet endnu stærkere og endnu mere resistent, idet Hillis Miller netop mener at have overvundet de hierarkiske strukturer til fordel for en – i dekonstruktiv jargon – simulakrenes gentagelse af den ikke-oprindelige oprindelse.

Om end Paul de Man ikke direkte beskæftiger sig med *L'arrêt de mort*, er der flere forhold, der taler for at medtage de Mans essay "Impersonality in the Criticism of Maurice Blanchot" i denne sammenhæng. Til forskel fra Derrida og Hillis Miller er Paul de Mans essay fra 1966 primært fokuseret på Blanchots litteraturkritik. Blanchots kritik bliver fremhævet af de Man som kontrast til en eksistentielistisk litteraturkritik, og på flere punkter forudgriber essayet en række af de Mans overvejelser omkring en dekonstruktion af subjektet. De Man fremhæver to distinkte bevægelser. For det første er der tale om en "suppression of the subjective moment", en "askesis of depersonalization", der kan siges at finde sit yderste udtryk i "the impersonality of language". Imidlertid er denne askese blot et første skridt i Blanchots "hermeneutic of the self", der bliver efterfulgt af en omvendning og tilbagevenden til en subjektivitet, der er på det rene med sin egen endelighed. "Only when this extreme purification has been achieved, can he turn toward the truly temporal dimensions of the text. This reversal implies a return toward a subject that, in fact, never ceased to be present." (de Man 1983: 78) Den afgørende vending i denne dobbeltbevægelse er knyttet til ordet "purification", som blandt andet har en række bemærkelsesværdige associationer til efterkrigstidens smertelige opgør med kollaborerende forfattere og intellektuelle i Frankrig (Watts 1998: 85).

III

I den efterfølgende reception er Blanchots forfatterskab blevet skueplads for en ekstrem polemik, som i høj grad er rettet mod Derrida og den dekonstruktive litteraturkritik. I Jeffrey Mehlmans essay "Iphigenia 38" finder vi en læsning af *L'arrêt de mort*, hvor den centrale interpretationsgestus består i at læse teksten allegorisk i forhold til referencerne til München 1938. På baggrund af Mehlmans tidligere udlægning af den unge Blanchots journalistik, der ifølge Mehlman kvalificerer ham som litterær terrorist med anti-semitiske tendenser (Mehlman 1983: 6-22), bliver *L'arrêt de mort* udlagt som en mere eller mindre

skjult afsked med Blanchots formodede engagement i den franske fascisme (Mehlman 1995: 92). Denne afsked bliver knyttet sammen med en indstiftelse af en litterær modernitet, som senere finder udfoldelse i den dekonstruktive litteraturkritik. Mehlman mener således at kunne aftegne omridset af en politisk fortid, der - i form af forskelligartede gentagelser af en ubearbejdet traumatisk fortid - i første omgang hjem søger Blanchot og i anden omgang den dekonstruktive litteraturkritik. Dette beskriver Ungar som "Mehlman's genealogy of deconstruction's repressed politics" (Ungar 1995: 116).

Denne læsning af *L'arrêt de mort* er bygget op omkring en udlægning af J. i første del af fortællingen som en allegori på den franske nations dødsgramper. Mehlman resumerer sit argument, hvis man kan kalde det det, på følgende vis: "The principal elements of the demonstration are as follows: Given the fact that *Le Très-Haut* (1948) is, as Foucault intuited, Blanchot's idiosyncratic treatment of the Orestes myth, and given the fact that Louise, the Electra, of that novel reappears as the sister of J. in *L'Arrêt de mort*, mythological consistency would cast J. in the role of Iphigenia... condemned to death. Moreover, given the fact that the action of *L'Arrêt de mort* is said to coincide with the 'most somber days of the Munich pact' in October 1938, the stalled mobilization of the French army at that time in anticipation of a bad war corresponds precisely to the situation of Agamemnon's army in the Greek myth. At which point the best candidate for superimposition on Iphigenia in 1938 would be precisely Blanchot's own investment in fascist ideology, embraced, no doubt, out of French nationalism, and now sacrificed, in the face of a looming fascist enemy, for the very same reason." (Mehlman 1995: 175) Man kunne givetvis undre sig over, hvad denne "mytologiske konsistens" egentlig er for noget, ligesom det kunne være interessant at få opklaret, hvorfor det overhovedet er relevant at inddrage en sådan mytologisk skematik i forbindelse med henvisninger til konkrete historiske begivenheder.

Mehlmans tekst er gennemgående præget af vage antydninger og insinuerede sammenhænge, som i betragtning af argumentets karakter og dets implikationer mildest talt er mangelfuld og kalder på dokumentation. Desuden er det karakteristisk, at Mehlman udfører nøjagtig den selektive "fortrængning" af den historiske kontekst, som han har anklaget både Blanchot og hans læsere for: i stedet for at læse anden del af *L'arrêt de mort* i forhold til de eksplicite referencer til besættelsestidens Paris forsøger han at stipulere en sammenhæng, hvor fortællingens anden del pludselig bliver en allegori på Blanchots engagement i 1968 som en symptomatisk genkomst af en ubearbejdet fortid.

I kølvandet på Mehlman har Steven Ungar skrevet bogen *Scandal and Aftereffect: Blanchot and France since 1930*. Hovedargumentet i bogen er opbygget som en interpretation af Blanchots forfatterskab i sammenhæng med den

franske nations generelle forhold til besættelsestiden og 30'erne. Under henvisning til de Gaulles deponering af de sande franske værdier hos *la résistance* bliver der peget på, at myten om modstandskampen indebærer en 'fortrængning' af Vichy-regeringens mere end velvillige samarbejde med nazisterne, hvilket åbner for en lang række spørgsmål om national identitet, genkomsten af det historisk fortrængte, m.v. Det er på den baggrund, Ungar læser Blanchot som eksponent for en manglende bearbejdning af en belastende politisk fortid.

I denne sammenhæng indtager teksten *L'arrêt de mort* en særlig plads, eftersom det er den eneste af Blanchots fiktionstekster, der har så tydelige og eksplicite historiske referencer. Ifølge Ungar markerer teksten et konvergenpunkt, der etablerer en kontinuitet i Blanchots forfatterskab før, under og efter krigen (Ungar 1995: 71). Dette giver Ungar anledning til at fremhæve: "it becomes increasingly hard not to explore this fictional evocation of France in the late 1930's in conjunction with Blanchot's interwar journalism on French and economic foreign policy." (Ungar 1995: 72) Første del af *L'arrêt de mort* bliver på denne vis knyttet sammen med Blanchots journalistik fra midten og frem til slutningen af 30'erne. Imidlertid må man undre sig over, hvorfor Ungar ikke læser Blanchots journalistiske tekster fra besættelsestiden som kontekst for anden del af *L'arrêt de mort*.

Denne selektive kontekstualisering – der ligeledes gør sig gældende i Ungars omgang med de journalistiske tekster fra slutningen af 30'erne – danner afsæt for en interpretation af *L'arrêt de mort* som "a confessional project" (Ungar 1995: 72). Ungar mener at kunne spore en gennemgående skyldfølelse hos fortælleren, som giver sig udslag i en uafklaret vekslen mellem afsløring og tildækning, hvorved fortællingen som sådan får karakter af en "tendentious account the narrator was unable (or unwilling) to bring to closure." (Ungar 1995: 73) Krøllen på halen bliver slået med Ungars insisteren på "the persistent equation of narrator and authorial entity, with the latter understood as voice, signature, or function" (Ungar 1995: 70).

Ungars læsning af *L'arrêt de mort* forudsætter en lang række antagelser, som aldrig bliver ekspliciteret. For det første er der tale om en yderst selektiv kontekstualisering. For det andet bliver *L'arrêt de mort* læst som et mere eller mindre direkte udtryk for en forfatterintention. For det tredje bliver der etableret et hierarkisk forhold mellem litteraturen som neurotisk diskurs og en psykoanalytisk adgang til sandheden om det historisk fortrængte.

Den form for litterær kritik, som Mehlman og Ungar repræsenterer, giver undertegnede fysiske brækfølelser. Og umiddelbart fristes man til at affærdige deres tekster som sensationshungrende, metodisk inkonsistente, ekstremt ensidige med en gennemgående karakter af selvretfærdig moralsk inkvisition. Deleuze og Guattari har formuleret et rammende svar til enhver

position af denne type: "C'est trop facile d'être anti-fasciste au niveau molaire, sans voir le fasciste qu'on est soi-même, qu'on entretient et nourrit, qu'on chérit soi-même, avec des molécules, personnelles et collectives." (Deleuze & Guattari 1980: 262) Imidlertid vil jeg stadig mene, at den anklage, som Mehlman og Ungar rejser på det molære eller makropolitisk niveau, er af en sådan karakter, at den ikke blot kan negligeres og stå uimodsagt, som om der var tale om et *fait accompli*.

En af fordringerne fra disse kritikere lyder, at de forskellige tekstimmanente læsestrategier, der ofte er blevet bragt i spil i forbindelse med såkaldt hermetisk litteratur, bliver suppleret eller helt erstattet af historisk-kontekstualiserende læsestrategier. I den forbindelse er det ikke uden betydning, at netop Maurice Blanchots litteraturkritiske og -filosofiske forfatterskab udgør en af de mest avancerede og udfordrende eksponenter for en sådan immanent litteraturforståelse. Men det er stadigvæk kendetegnende, at de kritikere, der fremsætter en sådan fordring om kontekstualisering og historisk nøjagtighed, langt fra er i stand til at indfri denne fordring for deres eget vedkommende.

IV

Som svar på fordringen om en nøje historisk undersøgelse af de skiftende kontekster, hvori Blanchots forfatterskab har udfoldet sig, har Leslie Hill og Christophe Bident udgivet studier, der begge er landvindinger. Leslie Hill argumenterer skarpt imod "the charge of historical evasiveness", sådan som denne anklage er blevet formuleret af Mehlman og Ungar. "Often, while claiming to react against an excessive mythologisation of Blanchot as literary recluse and arch-proponent of the self-deconstructing, minimalist modern text, critics such as Mehlman and Ungar have in fact done little more than propose an alternative mythology, which privileges above else one part of Blanchot's early journalism and, detaching it from its proper philosophical or historical context, constructs the writer's subsequent intellectual itinerary solely in terms of the supposed psychological or moral legacy of these early political involvements." (Hill 1997: 230 note 3) Denne overordnede stillingtagen til Mehlman og Ungar får desuden en mere specifik udformning i Hills læsning af fortællingen *L'arrêt de mort*.

Angående de historiske referencer i *L'Arrêt de mort*, bemærker Leslie Hill: "The references to Munich are of course what has prompted Jeffrey Mehlman, in *Genealogies of the Text* (82-96) to jump to the conclusion that *L'Arrêt de mort* is an allegorical portrayal of Blanchot's renunciation of his alleged commitment to French fascism. Mehlman supports this contention

by reminding the reader that Munich represented an important turning point for the French extreme right, which was now forced to choose between its commitment to French nationalism and its enthusiasm for German fascism. It is indeed true that for Blanchot, as for many of his contemporaries, the year 1938 was a crucial moment, and in Blanchot's case it does seem to have marked the moment of his abandonment of revolutionary nationalism, and his decision, in spite of all, to rally to the cause of the Republic. That particular shift, however, to judge from the evidence of Blanchot's published texts, took place much earlier in the year, well before the Autumn of 1938; in any case, Blanchot had long been a fierce opponent of the policy of appeasement that culminated in Munich, and his own opposition to Munich, when it came, was robustly unambiguous. As for the temptation of fascism, it is clear that on this score, too, Blanchot's mind had been made up for several years, since at least 1933; but, regrettably, this is a feature of the historical record Jeffrey Mehlman in his reading of *L'Arrêt de mort* is plainly unwilling to acknowledge." (Hill 1997: 255 note 7)

Diskussionen drejer sig altså om den præcise datering af den holdningsændring, som man kan finde hos Blanchot: var det først i og med München, at Blanchot blev tvunget til at tage stilling, eller havde Blanchot allerede forinden taget stilling? Betydningen af denne præcise datering er først og fremmest knyttet til, i hvor høj grad Blanchot var indblandet i den franske højrefløj, og om de ændringer, man finder i Blanchots forfatterskab, kan forstås som en egentlig afstandtagen fra højrefløjen eller om der er tale om en ændring, der nøje stemmer overens med højrefløjens deling i en fascistisk fløj og en nationalistisk fløj i og med München 1938. Åbningsætningen i *L'arrêt de mort* synes umiddelbart at lokalisere fortællingens begivenheder til en præcis dato. "Ces événements me sont arrivés en 1938." (Blanchot 1948: 7) Og fortælleren bemærker videre:

"La seule date dont je suis sûr est celle du 13 octobre, mercredi 13 octobre. [...] C'étaient les jours troubles de Munich." (Blanchot 1948: 11)

Imidlertid er det ifølge Leslie Hill og Christophe Bident langt fra så sikkert, at fortællingens begivenheder rent faktisk fandt sted i 1938. Bident bemærker: "Une simple vérification de calendrier permet de se rendre compte que le mercredi 13 octobre, date que le narrateur présente comme la seule dont il soit sûr, n'existe pas en 1938, mais ... en 1937." (Bident 1998: 106) Både Leslie Hill og Christophe Bident har peget på, at en simpel verifikation af kalenderen vil vise, at datoen "onsdag den 13. oktober" ikke fandtes i 1938.

I 1938 var det ikke en onsdag men en torsdag. Dette åbner for et spørgsmål om forholdet mellem historie og *récit*: "History as such and the events in the *récit* prove irreducible to one another; and it is far from evident that J.'s death, to the extent that it takes place within time at all, occurs within the same temporal frame as that occupied by the historical record." (Hill 1997: 148) Leslie Hills overvejelser om datoen udmunder i, at han konstaterer eller forsvarer en irreduktibel forskel mellem historie og fortælling (*récit*). Ved at pege på *forskellen* mellem historie og fortælling rejses der en hel række spørgsmål, der i høj grad er centreret omkring det forhold, man traditionelt har refereret til som kunstens forhold til virkeligheden.

Man kunne synes, at Hills argumenter er noget tynde i forhold til de anklager, som han er oppe imod. Imidlertid er det en genkommende gestus fra Hills side, at han forsøger at finde flest muligt faktuelle informationer, som han derefter udlægger på en forholdsvis moderat vis. Et andet træk ved Hills bog er den gennemgående fornemmelse af, at han er en udpræget connoisseur af Blanchots forfatterskab, og man får simpelthen en masse at vide om Blanchots forfatterskab.

Der hvor Hill måske går længst i diagnosen af Blanchots journalistiske karriere er i forbindelse med en opfattelse af fascismen som en "æstetisering af det politiske". Hill bygger sine analyser på Lacoue-Labarthes bog om Heidegger og David Carrolls bog *French Literary Fascism*. Hills måske mest originale analyse er i forbindelse med hans læsning af Blanchots forhold til Hölderlin. Hill argumenterer således for, at essayet "La parole 'sacrée' de Hölderlin" er det første sted i Blanchots teoretiske forfatterskab, hvor der sker en udspaltning mellem to motiver: på den ene side litteraturen som en radikal spørgen til det bestående, på den anden side litteraturen som en potentiel kultur-funderende kraft. Konkiperingen af en æstetisk fundering eller konstituering af en politisk entitet – nation, kultur, folk, osv. – bliver gradvist gennemarbejdet og afvist i Blanchots forfatterskab. Derimod fastholder Blanchot sin konkipering af litteraturens spørgende, udfordrende og revolutionære dimension. I sin læsning af Hölderlin-essayet skitserer Hill samtidig, hvordan Blanchot med afvisningen af det ene af de to motiver er i færd med at distancere sig fra Heideggers udlægninger af Hölderlin.

V

Denne opridsning af de mest fremtrædende og karakteristiske positioner i receptionen af teksten *L'arrêt de mort* kan opsamles i fire hovedkategorier: en begrebsorienteret læsning med centrum i en æstetisk tematisering af døden, en immanent dekonstruktiv læsning på sporet af formelle tekstuelle lovmæs-

sigheder, en anklagende polemisk læsning med udgangspunkt i et spørgsmål om den politiske fortid, og endelig en kontekstuel læsning med særlig vægt på en nøje undersøgelse af de biografiske og historiske omstændigheder. Et af de spørgsmål, der synes at løbe som en rød tråd gennem den her skitserede receptionshistorie, angår den nærmere udlægning af Blanchots forståelse af kunst og litteratur som en processuel afsøgning af sin egen oprindelse. Denne litteraturopfattelse kommer prægnant til udtryk i et af Blanchots berømte essays:

”Litteraturens sprog er en søgen efter det øjeblik, der går forud for den selv.” (Blanchot 1994: 57)

I denne sammenhæng kunne man pege på, at en sådan litteraturopfattelse, som man ofte forbinder med en ikke-transitiv sprogbrug, har kraftig affinitet til en række skribenter som Hölderlin, Mallarmé, Kafka, Proust, Beckett, Celan, m.fl. Desuden kunne man pege på, hvorledes denne litteraturopfattelse kan spores tilbage til den tyske romantik og skribenterne ved tidsskriftet *Athenäum*.

Man ville samtidig kunne udlægge de fire positioner i den her skitserede receptionshistorie som forskellige udlægninger af det forudgående ’øjeblik’: den første position mener at kunne indfange og beskrive dette øjeblik begrebsligt for derefter at kunne aflæse det i fiktionsteksterne; den anden position vægter den processuelle bevægelse mod det altid udsatte og aldrig selvnærværende øjeblik; den tredje position udlægger dette øjeblik som en konkret historisk dato forbundet med München-aftalen i 1938; og endelig bliver dette øjeblik udlagt som en spaltning mellem historie og fortælling i den fjerde position. I forlængelse af disse fire positioner ville man givetvis kunne skitsere andre og lignende udlægninger af dette øjeblik. Man kunne eksempelvis læse *L’arrêt de mort* som en gennemskrivning af en akut erindringsproblematik, en problematik knyttet til den endelighedserfaring, der bliver beskrevet i teksten *Mit dødsojeblik*.

Imidlertid vil jeg hævde, at uanset om vi indkredser dette forudgående øjeblik som et mytologisk motiv, en uafsluttet processualitet, en fortrængt fortid, en spaltning mellem litteratur og historie eller en begivenhed i forfatterens selvbiografi, så vil de forskellige udlægninger af dette øjeblik allerede være forudgrebet og indskrevet i teksten. Dette øjeblik er indskrevet i teksten som en konstellation mellem den skrivende hånd og den skrevne skrift.

”Le surlendemain, je reçus quelques lignes de la main de J., de sa main plutôt que de son écriture, car l’écriture était extraordinairement tourmentée.” (Blanchot 1948: 24)

Denne passage, hvor distinktionen mellem hånd og skrift bliver tydelig, ville kunne suppleres af de to passager, der handler om afstøbningen af først J's hånd og siden N's hånd (Blanchot 1998: 10, 75ff.). Imidlertid er det først med den mystiske hånd i slutningen af *L'arrêt de mort*, i slutningen af det fra og med 1971 udeladte efterord, at konstellationen mellem hånd og skrift bliver en tydelig indikation af det øjeblik, der er gået forud for denne tekst: "lad ham [læseren] forsøge at forestille sig den hånd, der skriver dem [disse sider]: hvis han så den, så ville det at læse eventuelt blive en seriøs opgave for ham." (Blanchot 1998: 81) Konstellationen mellem hånden og skriften markerer således det forudgående øjeblik, som teksten er en søgen efter, og via denne markering har teksten altid allerede forudgrebet en indholdsbestemmelse af dette øjeblik. Det er blandt andet i kraft af denne skrivende hånd, denne håndskrift, at erindringen som tematik og læsningen som erindring bliver yderst akutte problemstillinger i forbindelse med Blanchots tekst *L'arrêt de mort*.

Litteratur

- Bident, Christophe (1998): *Maurice Blanchot: Partenaire invisible*, Champ Vallon, Seyssel.
- Blanchot, Maurice (1948): *L'arrêt de mort*, collection l'imaginaire, Gallimard, Paris.
- Blanchot, Maurice (1983): *Après coup – précédé par Le ressassement Éternel*, Minuit, Paris.
- Blanchot, Maurice (1994): *Orfeus' blik og andre Essays*, da. ovs. Carsten Madsen, Gyldendal, København.
- Blanchot, Maurice (1998): *Death Sentence*, eng. ovs. Lydia Davis, Station Hill, Barrytown.
- Collin, Françoise (1986): *Maurice Blanchot et la question de l'écriture*, collection tel, Gallimard, Paris.
- de Man, Paul (1966): "La circularité de l'interprétation dans l'œuvre critique de Maurice Blanchot", in *Critique*, nr. 229, juni 1966, Minuit, Paris.
- de Man, Paul (1983): "Impersonality in the Criticism of Maurice Blanchot", in *Blindness and Insight*, 2nd Edition, Routledge, London.
- Deleuze, Gilles & Guattari, Felix (1980): *Mille plateaux: Capitalisme et schizophrénie 2*, Minuit, Paris.
- Derrida, Jacques (1986): *Parages*, Galilée, Paris.
- Hill, Leslie (1997): *Extreme contemporary*, Routledge, London.
- Jabès, Edmond (1984): *Dans la double dépendance du dit*, Fata Morgana, Montpellier.
- Londyn, Evelyne (1976): *Maurice Blanchot Romancier*, Nizet, Paris.
- Mehlman, Jeffrey (1983): "Blanchot at *Combat*: Of Literature and Terror", in *Legacies: Of Anti-Semitism in France*, University of Minnesota Press, Minneapolis.
- Mehlman, Jeffrey (1995): *Genealogies of the Text: Literature, psychoanalysis, and politics in modern France*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Miller, Hillis (1990): "Death Mask: Blanchot's *L'arrêt de mort*", in *Versions of Pygmalion*, Harvard University Press, Cambridge Mass. & London.
- Ungar, Steven (1995): *Scandal and Aftereffect: Blanchot and France since 1930*, University of Minnesota Press, Minneapolis & London.

Noter

¹ Imidlertid må man fremhæve, at en håndfuld af de mest originale læsninger af Blanchot netop unddrager sig den her skitserede receptionshistorie. Det drejer sig først og fremmest om Levinas' *Sur Maurice Blanchot*, Foucaults *La pensée du dehors* og Nancys *La communauté désœuvrée*. I anden omgang er der tale om mere spredte kommentarer til Blanchots forfatterskab hos skribenter som Georges Bataille, Roland Barthes og Gilles Deleuze.